

5. Луман, Н. Реальность массмедиа / Н. Луман. – М.: Практис, 2005.
6. Рейтинг доверия: СМИ или слухи – чему больше доверяют россияне? Исследование ВЦИОМ (декабрь 2008) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://wciom.ru/arkhiv/tematicheskii-arkhiv/item/single/11129.html?no_cache=1&cHash=bc24edbf39.
7. Рейтинг популярности поисковых систем: 2009 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.antula.ru/advancement-rang_engines.htm.
8. Руднев, В. Прочь от реальности. Исследования по философии текста / В. Руднев – М.: Аграф, 2000.
9. Филлипс, Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен / пер. с англ. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004.

Галіна Тычко

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў

РЕДАКТАРСКА-ВЫДАВЕЦКАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ ЕЖЫ ГЕДРОЙЦА І БЕЛАРУСЬ

Ежы Гедройц – заснавальнік і рэдактар парыжскага польскамоўнага часопіса «Культура», адзін з самых аўтарытэтных палітыкаў і публіцыстаў ХХ стагоддзя – нарадзіўся 27 ліпеня 1906 г. у Мінску, памёр 14 верасня 2000 г. у прадмесці Парыжа ў клініцы Мэзон Ляфіт. З яго адыходам закончылася цэлая эпоха ў гісторыі Польшчы і ўсіх народаў, што насялялі калісьці былую тэрыторыю ВКЛ. Паводле тэстаменту рэдактара перастаў існаваць і яго часопіс, які на працягу паўстагоддзя праводзіў ідэю яднання, сяброўства і ўзаема супрацоўніцтва народаў усходнеславянскіх зямель.

Першы нумар часопіса «Культура» з’явіўся ў 1946 годзе ў Рыме, праз год рэдакцыя пераехала ў Францыю. Ежы Гедройц быў не толькі заснавальнікам, выдаўцом і рэдактарам, але і галоўнай рухальнай творчай сілай выдання. Ва ўмовах эканамічнага заняпаду, абмежаванага кола чытачоў стварэнне і выданне часопіса было надзвычай складана для беднага эмігранта, пазбаўленага сродкаў і фінансавай падтрымкі. Тым не менш, існуючы на дабраахвотныя складкі сваіх падпісчыкаў, «Культура» заўсёды заставалася незалежнай, гэта значыць, што яе палітычную лінію вызначалі не схільнасці ахвярадаўцаў, а выключна рэдактар – сам Ежы Гедройц, – сцвярджалі сучаснікі [гл. 3, с. 21]. Нягледзячы на матэрыяльныя цяжкасці, рэдакцыя ніколі не ішла за густамі чытачоў, а бывала, што і адкрыта выступала супраць іх поглядаў і тэндэнцый.

«Культура» была больш чым выданне: гэта была бібліятэка, выдавецтва, літаратурны салон і палітычны цэнтр. Яна ўвасабляла сувязь з Захадам і мост паміж Польшчай і яе суседзямі – Беларуссю, Літвой, Украінай, лёсы народаў якіх знаходзілі жывы водгук на старонках часопіса. Незалежнасць, межы, суседзі, дэмакратыя. Гэта пералік тых найважнейшых сацыяльных, палітычных, эканамічных і культурных праблем, што дыскусаваліся на старонках «Культуры» на працягу яе існавання. Займаўся гэтымі пытаннямі вядомы польскі публіцыст Юліуш Мерашэўскі, які памёр у 1976 годзе. На змену яму прыйшло новае маладое пакаленне – Леапольд Унгер, Лешак Калакоўскі і інш., і з таго часу «Культура» друкуе больш матэрыялаў, дасыланых непасрэдна з Польшчы. Паводле задумы Е. Гедройца яго часопіс павінен быў уздзеінічаць на суродзічаў здалёк, з адлегласці. Яго бачанне мажлівага польска-беларускага, польска-ўкраінскага і польска-літоўскага супрацоўніцтва выглядала на тыя часы неверагодным. Тым не менш перамога Гедройца, яго правідчы дар, яго вера ў аднасць былых народаў Рэчы Паспалітай – сёння відавочныя. «У апошнія гады, здавалася, што не толькі масавая свядомасць нашых грамадстваў, ад якой цяжка вымагаць зацікаўленасці і праніклінасці, але і клас палітыкаў са сферы асноўнай дзейнасці Ежы Гедройца – гэта значыць з Польшчы, Беларусі, Літвы і Украіны – не ўсведамляюць глыбіні і велічы справы жыцця гэтага не проста здольнага выдаўца, геніяльнага рэдактара, а перш за ўсё палітычнага правідцы. Не трэба мець занадта буйную фантазію, каб уявіць сабе, што рабілася б у нашым рэгіёне, якія канфлікты, сутычкі (нацыянальныя і памежныя) гулялі б па галовах грамадстваў сярэдня-ўсходняй Еўропы, калі б не перамагла канцэпцыя сяброўства і супрацоўніцтва, выпрацаваная ў асяродку парыжскай «Культуры» пад эгідаю Ежы Гедройца,» – піша ўкраінец Багдан Асадчук [2, с. 19].

Свае намаганні Ежы Гедройц, гэты духоўны спадчыннік ВКЛ, ажыццяўляў надзіва паслядоўна на працягу больш чым паўстагоддзя існавання часопіса. Калі гаварыць непасрэдна пра беларускую тэматыку выдання, то ўжо на шостым годзе свайго існавання (1951 г.) «Культура» прысвяціла свой 7–8 нумар беларускай паэзіі. Вялікую нізку вершаў спецыяльна для гэтага нумара пераклаў вядомы польскі эміграцыйны паэт і перакладчык Юзаф Лабадоўскі. У лік яго перакладаў увайшлі такія творы, як «А хто там ідзе?» Янкі Купалы, фрагмент з паэмы «Сымон-музыка» Якуба Коласа, «Пагоня», «Максім і Магдалена» М. Багдановіча, «Наследаванне Гарцыю» У. Жылкі, «Над борам сівы дым» У. Хадыкі, «Каменні» і «Рубікон» Максіма Танка, а таксама творы рэпрэсаваных беларускіх паэтаў і паэ-

таў-эмігрантаў. У 6-м нумары за 1967 год «Культура» змяшчае, відаць, першы літаратуразнаўчы артыкул пра творчасць В. Быкава. І з гэтага часу творы нашага знакамітага пісьменніка аналізуюцца на старонках часопіса досыць часта. Так, у 7-м нумары за 1974 год можна прачытаць артыкул З. Мацужанкі, а ў 1975 годзе (нумар 11) Р. Сівакоўскі аналізуе быкаўскую апавесць «Дажыць да світаньня». Пра творчасць Янкі Брыля часопіс змяшчае артыкул А. Будрыньскага ў 4-м нумары за 1970 год. У 1972 годзе (нумар 3) – рэцэнзуюцца кніга перакладаў беларускай паэзіі на польскую мову, выдадзеная годам раней у Лодзі. Даволі рэгулярна недзе з васьмідзесятых гадоў часопіс друкуе так званую «Беларускую хроніку», якая асвятляе найбольш важныя падзеі з культурнага жыцця Беларусі. Па-за ўвагай супрацоўнікаў часопіса не праходзіць, бадай, ніводная больш-менш значная публікацыя на Беларусі, якая так ці інакш закранае супольнае мінулае беларусаў і палякаў. Так у 1981 годзе сталася і са славытымі «Лісткамі календара» Максіма Танка, якім «Культура» прысвяціла сваю рэцэнзію.

На жаль, паўней прасачыць і прааналізаваць беларускую тэматыку на старонках «Культуры» няма мажлівасці, бо больш-менш рэгулярна часопіс пачаў з’яўляцца на Беларусі недзе ў 90-х гадах, але па-ранейшаму заставаўся маладаступным. З публікацый на беларускую тэматыку апошніх гадоў варта адзначыць артыкул варшаўскай даследчыцы Ганны Энгэлькінг пад вымоўнаю назвай «Паляк-калхознік», змешчаны ў 3-м нумары часопіса за 2000 год, з падзагалоўкам «Заўвагі этнографа на падставе даследаванняў, праведзеных у вёсках Гродзеншчыны». Аналізуючы выказванні людзей, якія лічаць сябе палякамі на падставе прыналежнасці да каталіцкага веравызнання, прыводзячы цытаты з гэтых выказванняў, праз якія паўстае мінулае і сучасны стан беларускай вёскі, аўтарка прыходзіць да высновы аб складанасці праблемы нацыянальнага самавызначэння на Беларусі. «Даследаваць каталікоў, што жывуць у гродзенскіх вёсках і якіх называюць палякамі, у ізаляцыі ад праваслаўных, якіх называюць рускімі альбо беларусамі, – гэта вылучаць прадмет даследавання з уласцівага яму кантэксту, што прывядзе ў выніку да непазбежнай надынтэрпрэтацыі і паўпраўды», – заканчвае свае развагі Г. Энгэлькінг [1, с. 118].

Безумоўна, ацэнкі асобы Ежы Гедройца, яго шматграннай дзейнасці з часам будуць змяняцца. Аднак велізарнае значэнне яго постаці для сучаснай культуры, і для нашай беларускай у тым ліку, відавочнае ўжо сёння. Як вядома, Ежы Гедройц з глыбокай павагай ставіўся да Беларусі. Гэта ён спрыяў узнікненню кафедры беларускай культуры ў Беластоцкім універсітэце, неаднойчы выступаў у абарону беларусаў Беластоцкай вобласці.

аспект яго дзейнасці адлюстравалі і першая (прыжыццёвая) выстава «Ежы Гедройц і “Культура”», арганізаваная Беларускай фундам культуры, і «круглы стол», праведзены 22 лютага 2001 года ў Нацыянальным-навукова-асветным цэнтры імя Ф. Скарыны, які так і называўся – «Ежы Гедройц і Беларусь». У мерапрыемстве бралі ўдзел як беларускія, так і замежныя вучоныя. Паводле матэрыялаў «круглага стала» быў выдадзены 4–5 нумар часопіса «Кантакты і дыялогі» (2001 г.), цалкам прысвечаны памяці Ежы Гедройца.

1. Engelking, A. Polak-kolchoznik / Anna Engelking // Kultura. – 2000. – №3/630. – S. 107–118.

2. Osadczuk, B. Pożegnanie z Jerzy Giedroycem / Bohdan Osadczuk // Kultura. – 2000. – № 10/637. – S. 18–19.

3. Pomian, K. Jerzy Giedroyc w historii Polski / Krzysztof Pomian // Kultura. – 2000. – № 10/637. – S. 20–28.

Наталья Федотова

Белорусский государственный университет

РЕКРЕАТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СМИ КАК ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ПРОБЛЕМА

Современные условия жизни, связанные с усложнением социальной организации, развитием техники, трансформацией производственного процесса и регламентацией труда, произвели переворот в образе жизни людей, внесли существенные изменения в роли, объеме и структуре рекреации. Динамичное развитие системы средств массовой коммуникации привело к тому, что сегодня именно медиаконтент в значительной степени определяет содержание рекреационной деятельности большинства людей во всем мире. Данные социологических опросов дают основания предположить, что по своей важности для массовой аудитории рекреативная функция, реализуемая СМИ, не уступает другим функциям журналистики, если не опережает их [4]. Можно утверждать, что сегодня человек живет и использует свое свободное время, учитывая не собственные желания и предпочтения, а исходя из усредненных шаблонных образцов заполнения времени, навязываемых ему СМИ и теми общественными структурами, чьи интересы они обслуживают. Лавина информации, рассчитанная на «массового» потребителя с нивелированными интел-